

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavas osalemise toetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Maaeluministri määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 67 lõike 2 alusel.

2014. aasta 1. jaanuaril algas uus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) programmiperiood 2014–2020, mille kaudu on Eestil *EL*-i liikmesriigina võimalik osaleda *EL*-i ühises põllumajanduspoliitikas, mille üheks osaks on maaelu arengu toetused. Maaelu arengu toetusi antakse „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” (edaspidi *arengukava*) alusel, mis kiideti heaks Euroopa Komisjoni otsusega. Arengukava üheks meetmeks on ka meede 3 „Põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavad”, mille raames põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavas (edaspidi koos *toidukvaliteedikava*) osalemise toetust (edaspidi *toetus*) antakse.

Toetuse eesmärk on suurendada põllumajandustootjate jätkusuutlikkust ja konkurentsivõimet kõrgema kvaliteediga toodete tootmise soodustamise kaudu. Toetuse spetsiifilised eesmärgid on järgmised:

- parandada toidu tarneahela toimimist;
- anda põllumajandustoodetele lisandväärtust;
- suurendada tarbijate teadlikkust kvaliteedikavade raames toodetud toodetest.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Maaeluministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna põllumajandus- ja toidusektori arengu büroo nõunik Jaanus Joasoo (tel 625 6263, jaanus.joasoo@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Maaeluministeeriumi õigusosakonna nõunik Kadri Jänes (tel 625 6539, kadri.janes@agri.ee). Keeleliselt toimetasid määruse eelnõu ja seletuskirja Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialistid Leeni Kohal (tel 625 6165, leeni.kohal@agri.ee) ja Laura Ojava (tel 625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-s 1 on sätestatud määruse reguleerimisala.

Eelnõu § 2 kohaselt on selle määruse alusel antav toetus riigiabi komisjoni määruse (*EL*) nr 702/2014 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (*ELT L* 193, 01.07.2014, lk 1–75), artikli 48 tähenduses, kui toetatakse osalemist toiduainete, välja arvatud Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi *ELTL*) I lisas nimetatud toodete kvaliteedikavas.

Arengukava reguleeriva Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (*EL*) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (*EAFRD*) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (*EÜ*) nr 1698/2005 (*ELT L* 347, 20.12.2013, lk 487–548) artikkel 81 näeb ette erinevused *EL*-i riigiabi eeskirjade kohaldamiseks olenevalt sellest, kas toetatakse põllumajandussektorit või muid sektoreid.

Põllumajandustooteid tootvatele tootjatele antava toetuse puhul ei tule *EL*-i riigiabi eeskirju kohaldada tulenevalt nimetatud määruse artikli 81 lõikest 2. Selle kohaselt ei pea riigiabi eeskirju

ehk ELTL-i artikleid 107–109 kohaldama selliste toetuste puhul, mis jäävad ELTL-i artikli 42 reguleerimisalasse. ELTL-i artikkel 42 reguleerib põllumajandustoodete tootmist ja nendega kauplemist. Küll aga kohalduvad põllumajandustooteid tootvatele tootjatele endiselt muud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 asjakohased sätted. Põllumajandustoodete määratlemisel tuleb lähtuda ELTL-i I lisa toodud nimekirjast. ELTL-i I lisa ehk põllumajandustoote mõistet tõlgendatakse koostöös komisjoni rakendusmäärusega (EL) nr 1101/2014, millega muudetakse tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühist tollitariifistikku käsitleva nõukogu määruse (EMÜ) nr 2658/87 I lisa (ELT L 312, 31.10.2014, lk 1–923).

Tulenevalt sellest, et toidukvaliteedikavas saavad osaleda nii põllumajandustoodet või jaekaubanduses realiseeritavat toiduks ettenähtud eriliste omadustega toiduainet tootvad isikud kui ka isikud, kes selliseid tooteid töötlevad, võib tekkida olukord, kus toetust taotletakse ka ELTL-i I lisa nimetatud toodete ehk mittepõllumajandustoodete toidukvaliteedikavas osalemiseks. Kuna aga mittepõllumajandustoodete toidukvaliteedikavas osalemiseks antav toetus jääb ELTL-i artikli 42 reguleerimisalast välja, tuleb mittepõllumajandustoodete toidukvaliteedikavas osalemiseks toetuse andmisel kohaldada EL-i riigiabi eeskirjasid Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 81 lõike 1 kohaselt. Siinjuures on riigiabi andmise aluseks komisjoni määruse (EL) nr 702/2014 artikkel 48, mille kohaselt on abi saajateks toiduainete kvaliteedikavades osalevad aktiivsed põllumajandustootjad, kelle suhtes kehtivad seega ka samas määruses sätestatud tingimused.

Eelnõu § 3 lõikes 1 on sätestatud, et toetust võib taotleda füüsiline või juriidiline isik, kes on ELÜPS-i § 12 lõikes 1¹ sätestatud aktiivne põllumajandustootja ja kes osaleb ELÜPS-i § 92 lõike 3 alusel tunnustatud toidukvaliteedikavas.

Nõue, et toetust võib taotleda aktiivne põllumajandustootja, tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 16 lõikest 3, milles on sätestatud, et nimetatud artikli kohaldamisel tähendab mõiste „põllumajandustootja” aktiivset põllumajandustootjat määruse (EL) nr 1307/2013¹ artikli 9 tähenduses, nagu seda kohaldatakse asjaomases liikmesriigis. Tulenevalt sellest ja arvestades ELÜPS-i § 12 lõike 1¹ sätestatud, võib toetust taotleda füüsiline või juriidiline isik, kes on aktiivne põllumajandustootja, kui ta tegeleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 lõike 1 punktis c nimetatud põllumajandusliku tegevusega sama artikli punktis b nimetatud põllumajanduslikus majapidamises.

Lisatingimusi põllumajandustootja aktiivseks lugemiseks alates 2019. aastast ei ole, sest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/2393² artikli 3 lõike 3 punkti d kohaselt võivad liikmesriigid otsustada lõpetada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 9 lõike 2 kohaldamise alates 2018. aastast või mõnest sellele järgnevast aastast. Eestis lõpetati nimetatud määruse artikli 9 lõike 2 kohaldamine alates 2019. aastast. See tähendab, et artikli 9 lõikes 2 sätestatud nn välistavasse loetellu kuulunud tegevusaladel (nt lennujaamade,

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670).

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/2393, millega muudetakse määruseid (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta, (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta, (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad, (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus, ning (EL) nr 652/2014, millega nähakse ette sätted toiduahela, loomade tervise ja heaolu ning taimetervise ja taimse paljundusmaterjaliga seotud kulude haldamise kohta (ELT L 350, 29.12.2017, lk 15–49).

veerajatiste, spordiväljakute haldamine) tegutsevate isikute puhul ei kontrollita enam nende aktiivseks põllumajandustootjaks olemist, vaid sellised isikud loetaksegi aktiivseks põllumajandustootjaks, ilma et nad peaksid seda eraldi tõendama.

Lisaks peab taotleja toetuse taotlemiseks osalema ELÜPS-i § 92 alusel ja korras tunnustatud toidukvaliteedikavas. Kui isik ei ole veel tunnustatud toidukvaliteedikavaga liitunud, siis see tähendab, et ta ei osale selles. Tunnustatud toidukvaliteedikavas osalemiseks tuleb esitada sellesisuline avaldus tunnustatud toidukvaliteedikava rakendavale tootjarühmale, kes kontrollib taotleja vastavust kava eeskirjast tulenevatele nõuetele ja kannab ta sobivuse korral kavas osalejate nimekirja. ELÜPS-i § 91 lõike 3 kohaselt peab tunnustatud toidukvaliteedikava rakendava tootjarühma juhatus kavas osalejate nimekirja.

Tunnustatud toidukvaliteedikavas osaleja peab aga arvestama asjaoluga, et kuigi toetust antakse kuni viiel aastal arvates esmakordsest kavaga liitumisest ehk kavas osalejate nimekirja kandmisest, vähendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 16 lõike 3 kohaselt viieaastast toetuse maksmise maksimumperioodi nende aastate võrra, mis jäävad kavas osalemise alguse ja toetuse taotluse esitamise vahele. Näiteks juhul, kui taotleja on enne taotluse esitamist osalenud tunnustatud toidukvaliteedikavas kaks aastat, võib ta toetust taotleda veel kuni kolmel aastal.

Täpsemad nõuded tunnustatud toidukvaliteedikava, sealhulgas selles osaleja kohta on kehtestatud maaeluministri 30. septembri 2015. a määruses nr 7 „Põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikava tunnustamise taotlemise ning taotluse menetlemise täpsem kord“.

Eelnõu § 3 lõike 2 punktis 1 sätestatakse, et taotlejal ei tohi olla riikliku maksu võlga või riikliku maksu võla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral peavad maksud, mille tasumise tähtaeg on möödunud, olema ettenähtud summas tasutud. ELÜPS-i § 79 lõike 4 kohaselt jäetakse taotlus rahuldamata, kui taotleja ei vasta toetuse saamiseks esitatud nõuetele. Seega on Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametil (edaspidi *PRIA*) õigus kontrollida kogu taotluste menetlemise ajal ja enne toetuse maksmist taotleja ja toetuse saaja riikliku maksu võla olemasolu ning maksuvõla olemasolu korral selle ajatust ja maksete tasumist.

Eelnõu § 3 lõike 2 punkti 2 kohaselt ei tohi taotleja suhtes toimuda likvideerimismenetlust ega olla tehtud pankrotiotsust, samuti ei tohi olla pankrotiseaduse kohaselt nimetatud ajutist haldurit. Pankrotiseaduse § 1 lõike 3 alusel on juriidilisest isikust võlgnik maksejõuetu siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine.

Eelnõu § 3 lõike 2 punktis 3 sätestatakse piirang, et toetust ei saa taotleda sellise kulu kohta, mille kohta on saadud toetust või taotletakse toetust riigieelarvelistest, muudest EL-i või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Eelkõige on siinkohal mõeldud teisi arengukava alusel antavaid toetusi või struktuurifondide vahenditest saadud abi ja toetust. Piirangu eesmärk on vältida topeltrahastamist, see tähendab, et ühe ja sama kulu kohta ei anta toetust rohkem kui üks kord.

Eelnõu § 3 lõike 2 punktis 4 sätestatakse, et kui taotleja on varem saanud toetust riigieelarvelistest, muudest EL-i või välisabi vahenditest, mis on kuulunud tagasimaksmisele, peab tagasimaksmisele kuulunud summa olema tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksed tasutud ettenähtud summas. Selle nõude eesmärk on maandada

riigile lisanduvate rahaliste kohustuste (rikkumiste tagasimaksed) tekkimise riski ning tagada rahaliste vahendite kasutamise sihtotstarbelisus.

Eelnõu § 3 lõike 2 punktis 5 sätestatakse loetelu nende nõuete kohta, mille rikkumise eest ei tohi olla taotleja kohta kehtivaid karistusandmeid kantud karistusregistrisse. Taotleja peab täitma loomakaitseaduses, tarbijakaitseaduses, väetiseaduses, jäätmete aduses, toiduseaduses ja söödaseaduses kehtestatud nõudeid. Samuti tuleb täita keskkonnanõudeid.

Nimetatud õigusaktid reguleerivad otseselt põllumajanduslike toodete tootmise ja töötlemise ning nendega seotud valdkonnas tegutsemist ja arvestades, et toetusega jagatakse riigieelarvelisi, sealhulgas EL-i vahendeid, mida on piiratud ulatuses, on oluline, et nimetatud vahendeid saaksid kasutada üksnes sellised taotlejad, kes on täitnud põllumajanduslike toodete tootmise ja töötlemise ning nendega seotud valdkonna õigusaktides sätestatud nõudeid ning on suutnud sellest tulenevalt oma tegevust õiguspäraselt korraldada.

Kuna toetust on võimalik taotleda ainult nendel taotlejatel, kes osalevad ELÜPS- i § 92 lõike 3 alusel tunnustatud toidukvaliteedikavas, on nimetatud nõue kehtestatud, arvestades maaeluministri 30. septembri 2015. a määruse nr 7 „Põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikava tunnustamise taotlemise ning taotluse menetlemise täpsem kord“ § 3 lõikes 3 sätestatud.

Eelnõu § 3 lõikes 3 sätestatakse lisaks nõuded taotlejale, kellele antakse komisjoni määruse (EL) nr 702/2014 alusel riigiabi.

Eelnõu § 3 lõike 3 punkti 1 kohaselt ei tohi taotlejal olla täitmata Euroopa Komisjoni riigiabi tagasimaksmise korraldus. Komisjoni määruse (EL) nr 702/2014 artikli 1 lõike 5 punkti a kohaselt ei kohaldata nimetatud määrust abikavade suhtes, milles ei ole sõnaselgelt välistatud üksikabi maksmine ettevõtjale, kellele komisjoni eelneva otsuse alusel, millega abi on tunnustatud ebaseaduslikuks ja siseturuga kokkusobimatuks, on esitatud seni täitmata korraldus abi tagasimaksmiseks.

Eelnõu § 3 lõike 3 punkti 2 kohaselt ei tohi taotleja olla raskustes olev ettevõtja. Komisjoni määruse (EL) nr 702/2014 artikli 1 lõike 6 kohaselt ei kohaldata nimetatud määrust raskustes olevale ettevõtjale antava abi suhtes. Raskustes oleva ettevõtja mõiste on sätestatud komisjoni määruse (EL) nr 702/2014 artikli 2 punktis 14, mille kohaselt vastab raskustes olev ettevõtja vähemalt ühele järgmisele tingimusele.

1. Raskustes olev ettevõtja on piiratud vastutusega äriühing (v.a alla kolme aasta tegutsenud mikro-, väikese või keskmise suurusega ettevõtja (edaspidi koos *VKE*)), kes on akumulieritud kahjumi tõttu kaotanud üle poole oma märgitud osa- või aktsiakapitalist. Nii on see juhul, kui akumulieritud kahjumi mahaarvamine reservidest ning kõikidest muudest elementidest, mida üldiselt peetakse äriühingu omavahendite osaks, annab negatiivse tulemuse, mis ületab poolt märgitud osa- või aktsiakapitalist. Piiratud vastutusega äriühingu all mõistetakse eelkõige äriühingute liike, see tähendab osauhingut, millel on osadeks jaotatud osakapital (ärieadustiku § 135), ja aktsiaseltsi, millel on aktsiateks jaotatud aktsiakapital (ärieadustiku § 221).

2. Raskustes olev ettevõtja on äriühing (v.a alla kolme aasta tegutsenud *VKE*), kelle mõnel liikmel on piiramatu vastutus äriühingu võlgade eest ja kes on kogunenud kahjumi tõttu kaotanud üle poole oma arvetel olevast kapitalist.

3. Raskustes oleva ettevõtja suhtes on võlausaldajate soovil algatatud kõiki võlakohustusi hõlmav maksejõuetusmenetlus või ettevõtja vastab riigisisese õiguse kohaselt kõiki võlakohustusi hõlmava maksejõuetusmenetluse kohaldamise kriteeriumidele. Maksejõuetus on

pankrotiseaduse kohaselt nähtus, mis iseloomustab ettevõtja majanduslikku seisundit, kuid ei tähenda iseenesest veel isiku pankrotti. Maksejõuetuse põhitunnus on, et võlgnik ei suuda rahuldada võlausaldaja nõudeid ning see suutmatus ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Juriidilisest isikust võlgnik on maksejõuetu ka siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine³. Maksejõuetuse kontrollimisel tuleb lähtuda ettevõtja majandusaasta aruandest või füüsilisest isikust ettevõtja raamatupidamisest (bilansist), samuti tuleb vaadata pankrotimenetluse algatamist väljaandest Ametlikud Teadaanded.

4. Raskustes olev ettevõtja on saanud päästmisabi ning ei ole veel laenu tagasi maksnud või garantiid lõpetanud või on saanud ümberkorraldusabi ning tema suhtes kohaldatakse endiselt ümberkorraldamiskava. Päästmis- ja ümberkorraldusabi andmine on praktikas äärmiselt harva esinev juhtum.

5. Raskustes oleva ettevõtja, kes ei ole VKE, viimase kahe aasta arvestuslik finantsvõimendus on olnud suurem kui 7,5 ja tema EBITDA suhe intressimaksete kattevarasse on olnud alla 1,0. Selle toetuse sihtgrupiks võivad olla vaid VKE-d (nende kriteeriumid on määratletud komisjoni määruse (EL) nr 702/2014 lisas I).

Ettevõtja mittevastavust raskustes oleva ettevõtja kriteeriumitele hindab esimesena toetust taotlev ettevõtja ise. Seda, kas ettevõtja vastab raskustes oleva ettevõtja mõistele, on PRIA-l võimalik kontrollida äriregistrist majandusaasta aruannete järgi, väljaandest Ametlikud Teadaanded, ettevõtja kohta põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kantud muude andmete põhjal või kontrollides ettevõtja raamatupidamist.

Eelnõu § 3 lõike 3 punkti 3 kohaselt peab taotleja olema mikro-, väikese või keskmise suurusega ettevõtja komisjoni määruse (EL) nr 702/2014 artikli 2 punkti 2 tähenduses. See tähendab, et abi antakse üksnes VKE-dele. Nimetatud määruses sätestatu kohaselt kuuluvad VKE-de kategooriasse ettevõtjad, kellel on vähem kui 250 töötajat ja kelle aastakäive ei ületa 50 miljonit eurot või aastabilansi kogumaht ei ületa 43 miljonit eurot. VKE-de kategoorias loetakse väikesteks need ettevõtjad, kes annavad tööd vähem kui 50 inimesele ja kelle aastakäive või aastabilansi kogumaht ei ületa 10 miljonit eurot. VKE-de kategoorias loetakse mikroettevõtjateks need ettevõtjad, kes annavad tööd vähem kui kümnele inimesele ja kelle aastakäive või aastabilansi kogumaht ei ületa 2 miljonit eurot.

Eelnõu § 4 kohaselt võib toetust taotleda ELÜPS-i § 92 lõike 3 alusel tunnustatud toidukvaliteedikavas osalemisega seotud püsikulude hüvitamiseks.

Kuna tunnustatud toidukvaliteedikavas osalemisega seotud püsikulud on iga kava puhul erinevad, siis kindlat loetelu nende kohta ei ole sätestatud. Püsikuludeks loetakse näiteks kulud, mis on vajalikud iga-aastaste kontrollide tegemiseks, sealhulgas nende analüüside tegemise kulud, millega kinnitatakse, et tunnustatud toidukvaliteedikava raames toodetud toode vastab kava eeskirjas või tootespetsifikaadis olevale lõpptoote kirjeldusele. Nimelt on tunnustatud toidukvaliteedikavade puhul kohustuslik teha iga-aastaseid kontrole, mille eesmärk on teha kindlaks, et kõik kavas osalejad toodavad toodet eeskirjas kehtestatud korra kohaselt. See nõue on vajalik, et tagada tunnustatud toidukvaliteedikavade usaldusväarsus ning nende raames toodetud toodete vastavus lubatud kvaliteedile. Lisaks loetakse püsikuludeks tunnustatud toidukvaliteedikava eeskirjas sätestatud nõuete järgmiseks tehtavad kulud ehk nende tegevuste kulud, mis on kohustuslikud ainult juhul, kui soovitakse osaleda tunnustatud toidukvaliteedikavas. Need kulud võivad kaasneda näiteks selliste nõuete täitmisega, mis on

³ Vt http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/merike_varusk_maksejouetus_-_mis_see_on.pdf.

seotud loomapidamisega või maaharimisega. Samuti loetakse püsikuludeks tunnustatud toidukvaliteedikavas osalemisega seotud haldus- ja õigusteenuse kulud.

Toetust võib taotleda tunnustatud toidukvaliteedikavas osalemisega seotud püsikulude hüvitamiseks ühes tunnustatud toidukvaliteedikavas osalemise kohta kuni viiel aastal arvates esmakordsest kavaga liitumisest ehk kavas osalejate nimekirja kandmisest. Tunnustatud toidukvaliteedikavas osaleja peab siinkohal arvestama asjaoluga, et toetuse saamiseks ettenähtud viieaastast toetuse maksmise maksimumperioodi vähendatakse nende aastate võrra, mis jäävad kavaga liitumise alguse ja taotluse esitamise vahele. Toetust antakse kuni viis aastat, pärast mida peaks tunnustatud toidukvaliteedikavas osaleja suutma katta asjaomased kulutused oma toodangu turustamisega.

Toetust ei maksta välja tunnustatud toidukvaliteedikavas osalemise eest juhul, kui kavas osaleja on juba seda toetust saanud, kuid on vahepeal kavas osalejate nimekirjast välja arvatud ehk lõpetanud kavas osalemise ja selle eeskirja järgi tootmise, kuid seejärel on ta uuesti kavas osalejate nimekirja kantud ehk kavaga liitunud. Selle põhjuseks on asjaolu, et toetus on ette nähtud tunnustatud toidukvaliteedikavas esmakordse osalemise toetamiseks.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse toetuse suurus. Toetuse suurus kehtestatakse standardiseeritud ühikuhinnana ning selle rakendamise aluseks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnustatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320–469), artikli 67 lõike 1 punkt b. Lähtuvalt sellest antakse toetust standardiseeritud ühikuhinna alusel, mille suuruse määrab kindlaks iga toidukvaliteedikava puhul sõltumatu ning pädev isik, kaardistades kõigepealt toidukvaliteedikavas osalemisest tulenevad nõuded ning tehes seejärel kindlaks nende nõuete täitmisest tulenevate kulude maksumuse. Alus eespool nimetatud viisil kulude kindlaksmääramiseks tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 67 lõikest 5, mille punkti a kohaselt tuleb sama artikli lõike 1 punktis b osutatud kulud kindlaks määrata ausal, õiglasel ja tõendataval arvutusmeetodil, mis põhineb statistilistel andmetel, muul objektiivsel teabel või eksperdi hinnangul, toetusesaajate varasemat tegevust käsitlevatel tõendatud andmetel või individuaalse toetusesaaja tavapäraste kuluarvestustavade rakendamisel.

Tulenevalt sellest, et iga toidukvaliteedikava on erinev ning iga toidukvaliteedikava eeskirjas on sätestatud erinevad nõuded, tehakse pärast iga uue toidukvaliteedikava tunnustamist analüüs, kaardistades kõik kavas osalemisega kaasnevad kulud ja tehes kindlaks nende maksumused.

Kuna Eestis on praegu riigisiselt tunnustatud ELÜPS-i § 92 alusel üks toidukvaliteedikava – „Rohumaaveise liha tootmine“, siis on toetuse suuruse kehtestamisel võetud arvesse eelkõige selles tunnustatud toidukvaliteedikavas osalemisega seotud püsikulud, mille maksumus on kindlaks määratud ühikuhindade standardiseeritud astmikul, mis on seotud järgmiste ühikutega: iga-aastase tunnustatud toidukvaliteedikava eeskirjas sätestatud nõuete kontrollikulu ühik on tund, kastreerimise ühik on loom (pullik), rohumaade uuendamisel pindala hektarites ning sõnnikuproovide laborikulu ühik on proovide arv. Kulude maksumuse kindlaksmääramisel tehti asjakohane analüüs, mille käigus kaardistati koostöös tunnustatud toidukvaliteedikava rakendava tootjarühmaga selles osalemisega kaasnevad kuluartiklid ning seejärel tehti kindlaks nende kulude maksumused. Kõik analüüsi käigus tehtud arvutused põhinevad varem kasutatud ja

tunnustatud meetoditel. Analüüsi tegi Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut 2018. aastal ning sellega on võimalik tutvuda veebilehel <https://www.agri.ee/et/uudised-pressiinfo/uuringud/valdkondlikud-uuringud/pollumajandus-ja-maaelu>.

Tunnustatud toidukvaliteedikava „Rohumaaveise liha tootmine“ puhul moodustub toetuse summa järgmiselt. Toetuse konstantne summa nimetatud kavas osaleja kohta tuleneb peamiselt iga-aastasest kavaga liitumise kulu katmisest ning kavas osalemiseks vajalikust kontrollikulust, mis kokku on vahemikus 420–508 eurot, millele lisanduvad ühikuhindade standardiseeritud väärtustel arvutatavad spetsiifilised kavas osalemisega kaasnevad kulud. Nendeks kuludeks on loomade kastreerimise kulu ja rohumaade uuendamise kulu (sh sõnnikuproovide laborikulu).

Tunnustatud toidukvaliteedikavas osalejate jaotamine nelja suurusgruppi on tehtud nende poolt kasutatava rohuma pindala alusel, kuna sellega on seotud nii lihaveiste arv kui ka rohumaade uuendamine. Rohumaa suuruse järgi on põhjendatav toetuse summa alla 41 ha suuruse rohuma puhul keskmiselt 569 eurot, 41–103 ha suuruse rohuma puhul keskmiselt 617 eurot, 104–244 ha suuruse rohuma puhul keskmiselt 880 eurot ja üle 244 ha suuruse rohuma puhul keskmiselt 1346 eurot.

Rohumaa suuruse määramisel lähtub PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse taotleja kohta taotluse esitamisele vahetult eelnenud kalendriaasta lõpu (31. detsember) seisuga kantud andmetest ning arvesse võetakse nii taotleja omandis kui ka taotleja poolt muul õiguslikul alusel (näiteks rentimine) kasutatavad maad. Rohumaana arvestatakse toetuse puhul nii lühiajalisi rohumaid kui ka püsirohumaid.

Toetust antakse kuni viis aastat arvates esmakordselt tunnustatud toidukvaliteedikavaga liitumisest iga-aastase maksena ühe taotleja kohta üks kord aastas selle aasta kohta, mille jooksul taotleja on osalenud tunnustatud toidukvaliteedikavas.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse taotluse esitamine ja taotluse esitamise tähtaeg.

Toetuse saamiseks esitab taotleja selleks ettenähtud tähtajal PRIA-le elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu taotluse. PRIA teatab taotluse esitamise tähtaja ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ja oma veebilehel.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse nõuded taotlusele ehk andmed, mida taotlus peab sisaldama. Lisaks juhendatakse kirjaliku taotluse esitamisel haldusmenetluse seaduse § 14 lõikest 3, milles on sätestatud, et kirjalik taotlus peab sisaldama eelkõige:

- 1) esitaja nime;
- 2) taotluse selgelt sõnastatud sisu;
- 3) taotluse esitamise kuupäeva ja taotleja allkirja;
- 4) haldusakti või muu dokumendi kättetoimetamise soovitatavat viisi ning selleks vajalikke kontaktandmeid.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse, et PRIA kontrollib taotluse vastuvõtmisel nõutavate dokumentide olemasolu ja taotluse tähtaegset esitamist.

Eelnõu §-s 9 on sätestatud taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse kontrollimine. PRIA kontrollib vastuvõetud taotluse nõuetekohasust ja selles esitatud andmete õigsust ning taotleja ja toetatava tegevuse vastavust EL-i õigusaktides, ELÜPS-is, arengukavas ja selles määruses sätestatud

nõuetele. PRIA võrdleb taotluse nõuetele vastavuse kontrollimiseks kõiki andmeid omavahel. Taotleja esitatud andmete kontrollimiseks kasutab PRIA ka teiste andmekogude andmeid.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse taotluse hindamise kriteeriumid ja hindamise kord.

Eelnõu § 10 lõikes 1 sätestatakse, et PRIA hindab kõiki nõuetele vastavaid taotlusi hindamiskriteeriumi alusel, milleks on taotleja kasutuses oleva rohumaa pindala suurus. Rohumaa suuruse määramisel lähtub PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse taotleja kohta taotluse esitamisele vahetult eelnenud kalendriaasta lõpu (31. detsember) seisuga kantud andmetest ning arvesse võetakse nii taotleja omandis kui ka taotleja poolt muul õiguslikul alusel (näiteks rentimine) kasutatavad maad. Rohumaana arvestatakse toetuse puhul nii lühiajalisi rohumaid kui ka püsirohumaid.

Eelnõu § 10 lõikes 2 sätestatakse, et taotlus vastab hindamiskriteeriumi miinimumnõuetele, kui taotleja kasutuses on vähemalt üks hektar rohumaad. Seda kontrollib PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrist.

Eelnõu § 10 lõike 3 kohaselt koostab PRIA hindamistulemuste põhjal taotluste paremusjärjestuse, võttes aluseks lõikes 1 nimetatud hindamiskriteeriumi, mille kohaldamisel loetakse paremaks selle taotleja taotlus, kelle kasutuses oleva rohumaa pindala on suurem.

Eelnõu § 10 lõike 4 kohaselt eelistatakse suurema osalejate arvuga tunnustatud toidukvaliteedikavas osalevate taotlejate taotlusi. Nimetatud säte reguleerib olukorda, kui toetuse rahalisi vahendeid ei ole piisavalt, et toetust saaks anda kõigile tunnustatud toidukvaliteedikavas osalejatele, kes toetust taotlevad. Näiteks tekib olukord, et toetust taotlevad kolmes erinevas tunnustatud toidukvaliteedikavas osalejad, kuid rahalisi vahendeid toetuse maksmiseks jätkub ainult kahes tunnustatud toidukvaliteedikavas osalejatele, siis sellisel juhul eelistatakse nende taotlejate taotlusi, kes osalevad suurema osalejate arvuga tunnustatud toidukvaliteedikavas.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine.

Eelnõu § 11 lõikes 1 sätestatakse, et kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ei ületa toetuseks ettenähtud rahalisi vahendeid ja kui kõik nõuetele vastavad taotlused vastavad ka hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, siis rahuldatakse kõik nõuetele vastavad taotlused ELÜPS-i § 79 lõike 1 punkti 3 alusel. Taotlus vastab nõuetele, kui taotleja, taotlus ja toetatav tegevus vastavad EL-i õigusaktides, ELÜPS-is, arengukavas ja määruses sätestatud nõuetele.

Eelnõu § 11 lõikes 2 sätestatakse, et kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab toetuseks ettenähtud rahalisi vahendeid, rahuldatakse taotluste hindamise tulemusel koostatud taotluste paremusjärjestuse alusel parimad nõuetele vastavad taotlused, mis vastavad hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, ELÜPS-i § 79 lõike 1 punkti 2 alusel. Lõige 2 reguleerib olukorda, kui toetuse rahalisi vahendeid ei ole piisavalt, et rahuldada kõik nõuetele vastavad taotlused ühe toidukvaliteedikava raames, sellisel juhul koostatakse eelnõu § 10 lõike 3 kohaselt taotluste paremusjärjestus, mille puhul loetakse paremaks selle taotleja taotlus, kelle kasutuses oleva rohumaa pindala on suurem.

Eelnõu § 11 lõikes 3 sätestatakse, et kui taotluse nõuetele vastavuse kontrollimise käigus tehakse kindlaks, et taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta toetuse saamiseks esitatud nõuetele, teeb PRIA ELÜPS-i § 79 lõike 4 alusel taotluse rahuldamata jätmise otsuse. ELÜPS-i § 79 lõikes

4 sätestatakse, et lisaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013⁴ artikli 59 lõikes 7 ja artiklis 60 ning sama määruse alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud alustele tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui:

- 1) taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta vähemalt ühele nõudele, mis on esitatud taotlejale, taotlusele või toetatavale tegevusele, kui Euroopa Liidu õigusaktidest ei tulene teisiti;
- 2) taotlust ei rahuldata käesoleva paragrahvi lõike 1 kohaselt või
- 3) taotluses on esitatud valeandmeid või taotleja mõjutab taotluse menetlemist pettuse või ähvardusega või muul õigusvastasel viisil.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 60 alusel ei tohi anda toetust isikule, kelle puhul on tehtud kindlaks, et ta on toetuse saamiseks vajalikud tingimused tekitanud kunstlikult, vastupidiselt toetuse andmise aluseks olevate õigusaktide eesmärkidele.

Eelnõu § 11 lõike 5 kohaselt teeb PRIA taotluse rahuldamise otsuse või taotluse rahuldamata jätmise otsuse 50 tööpäeva jooksul arvates taotluse esitamise kuupäevast.

Eelnõu §-s 12 on sätestatud toetuse saaja kohustused.

Toetuse saamiseks peab toetuse saaja osalema tunnustatud toidukvaliteedikavas kuni viis aastat arvates esmakordsest kavaga liitumisest. PRIA võib seda kontrollida nii Veterinaar- ja Toiduameti kui ka tunnustatud toidukvaliteedikava rakendava tootjarühma käest. PRIA kontrollib igal aastal pärast toetuse saaja poolt maksetaotluse esitamist, kas toetuse saaja osaleb endiselt tunnustatud toidukvaliteedikavas ehk kas tal on õigus toetust saada. Kui on tegemist viimase aastaga (toetuse saamise vahemik võib jääda 1 kuni 5 aasta vahele), mille eest on toetuse saajal õigus toetust saada, siis võib esineda ka olukord, kus toetuse saaja ei pea toetuse maksmise hetkel kavas osalema. Näiteks kui kavaga liituti 1. juulil 2019. a, siis toetust on võimalik taotleda kavas osalemise eest kuni viiel aastal ehk aastatel 2019, 2020, 2021, 2022 ja 2023. Sellel juhul saab kavas osalemisel viis aastat täis 1. juulil 2023.a. Kui toetuse saamiseks avatakse maksetaotluste esitamise voor aga 1. augustil 2023.a, kuid toetuse saaja on lõpetanud kavas osalemise 15. juulil 2023.a, siis on tal endiselt õigus saada toetust ka viimase kavas osaletud aasta eest, kuna ta oli viis aastat kava liige.

Juhul kui toetuse saaja peaks lõpetama tunnustatud toidukvaliteedikavas osalemise varem (näiteks kui toetust on võimalik saada kokku viiel aastal, kuid toetuse saaja lõpetab toidukvaliteedikavas osalemise pärast kolmandat aastat), siis sellega lõpeb ka tema õigus saada toetust.

Toetust makstakse toetuse saajale põhimõttel, et hüvitatakse juba taotleja tehtud kulutusi (kuna toetust saab taotleda ainult tunnustatud toidukvaliteedikavas osaleja, siis on toetuse saaja kandnud kulutusi ka enne esimese aasta toetuse maksmist, et viia oma tootmine vastavusse tunnustatud toidukvaliteedikava eeskirjas sätestatuga) ehk juhul, kui toetuse saaja otsustab tunnustatud toidukvaliteedikavas osalemise lõpetada ajal, mil tal oleks veel võimalik toetust saada, ei ole tal kohustust eelmistel aastatel saadud toetust tagasi maksta, kuna tegemist on tema tehtud kulude hüvitamisega.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT 347, 20.12.2013, lk 549–607).

Lisaks on toetuse saaja kohustatud teavitama PRIA-t taotlusega või toetatava tegevusega seotud andmete muutumisest ning ta peab kuni toetuse maksmiseni vastama eelnõu § 3 lõikes 2 või lõigetes 2 ja 3 sätestatud nõuetele.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse maksetaotluse esitamise kord ja nõuded maksetaotlusele.

Toetuse maksmiseks esitab toetuse saaja elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu PRIA-le kuni viiel aastal arvates taotluse esitamisest maksetaotluse. Taotluse esitamise aastal esitatakse maksetaotlus koos taotlusega.

Eelnõu § 13 lõikes 3 sätestatakse, et toetuse saaja võib aastas esitada ühe maksetaotluse, arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 16 lõikes 3 sätestatud. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 16 lõike 3 kohaselt antakse toetust kuni viie aasta jooksul iga-aastase stimuleeriva maksena, mille suurus määratakse kindlaks vastavalt toetatavates kavades osalemisest tulenevate püsikulude tasemele. Kui tegemist on toetuse taotlemisele eelnenud kvaliteedikavas osalemisega, vähendatakse viieaastast toetuse maksmise maksimumperioodi nende aastate võrra, mis jäävad kvaliteedikavas osalemise alguse ja toetusetaotluse esitamise vahele. Seega võib üks toetuse saaja esitada ühes toidukvaliteedikavas osalemise kohta kuni viis maksetaotlust. Rohkem kui aasta toidukvaliteedikavas osalenud toetuse saaja peab arvestama asjaoluga, et tema puhul vähendatakse viieaastast toetuse maksmise maksimumperioodi nende aastate võrra, mis jäävad toidukvaliteedikavas osalemise alguse ja taotluse esitamise vahele.

Juhul kui tunnustatud toidukvaliteedikavas osaleja ei esita ühel aastal maksetaotlust, kuid jätkab samal ajal toidukvaliteedikavas osalemist ja tal ei ole veel täitunud viis aastat tunnustatud toidukvaliteedikavas osalemise algusest, jääb talle õigus esitada sellele järgneval aastal uuesti maksetaotlus.

Eelnõu §-s 14 on sätestatud toetuse maksmise ja maksmisest keeldumise alused. PRIA teeb toetuse maksmise otsuse sellise aja jooksul, et toetusraha oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole kolme kuu jooksul arvates nõuetekohase maksetaotluse saamise päevast. ELÜPS-i § 81 lõikes 3 sätestatud juhtudel tehakse toetuse maksmisest keeldumise otsus 25 tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmisest keeldumise aluseks olevast asjaolust teadasaamisest.

ELÜPS-i § 81 lõige 3 sätestab, et PRIA teeb toetuse maksmisest keeldumise otsuse, kui pärast taotluse rahuldamist, kuid enne toetuse maksmist tehakse kindlaks taotluse rahuldamata jätmise alused või kui toetuse saaja ei ole täitnud toetuse saaja kohustusi.

Eelnõu §-s 15 sätestatakse, et määruse alusel esitatud dokumente taotlejale ei tagastata. Nimetatud dokumente säilitab PRIA kuni 2032. aasta 31. detsembrini.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548), komisjoni määrus (EL) nr 702/2014 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 193, 01.07.2014, lk 1–75),

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/2393, millega muudetakse määruseid (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta, (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta, (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad, (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus, ning (EL) nr 652/2014, millega nähakse ette sätted toiduahela, loomade tervise ja heaolu ning taimetervise ja taimse paljundusmaterjaliga seotud kulude haldamise kohta (ELT L 350, 29.12.2017, lk 15–49), komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 807/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja kehtestatakse üleminekusätted (ELT L 227, 31.07.2014, lk 1–17) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT 347, 20.12.2013, lk 549–607).

4. Määruse mõjud

Põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavas osalemise toetus aitab kaasa põllumajandustootjate suuremale huvile liituda juba olemasoleva riigisisest tunnustatud toidukvaliteedikavaga „Rohumaaveise liha tootmine“ ning soodustab nii uute riigisisest tunnustatud toidukvaliteedikavade kui ka EL-i üleselt registreeritavate kvaliteedikavade (https://ec.europa.eu/agriculture/quality_en) teket.

Nimetatud kvaliteedikavade teke aitab omakorda parandada põllumajandussektori konkurentsivõimet, tõsta tarbijate teadlikkust kvaliteedikavade raames toodetud kõrgema lisandväärtusega toodete omadustest ja eelistest ning loob eeldused kõrgema ja stabiilsema kvaliteediga toodete turule jõudmiseks.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Toidukvaliteedikavades osalemise toetust ning nimetatud kavade raames toodetud tootest teavitamise ja toote müügi edendamise toetust rahastatakse 85% ulatuses Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) ning 15% ulatuses Eesti riigi riigieelarvest. Arengukava meetme 3 „Põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavad“ raames antavate toetuste kogueelarve programmiperioodil 2014–2020 on 1 miljon eurot, millest EL-i osa on 85% (850 000 eurot) ja Eesti riigi osalus 15% (150 000 eurot).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile. Eelnõu on koostatud koostöös PRIA-ga ning esitatakse neile arvamuse andmiseks.